

Apatridia en el sud-est asiàtic: Reptes i Solucions

La apatridia és una realitat global que afecta individus sense nacionalitat reconeguda per cap estat, plantejant nombrosos desafiaments significatius en l'àmbit legal i humanitari. Aquest fenomen subratlla la urgent necessitat de polítiques internacionals que protegeixin els Drets Humans.

Explorant el concepte d'“apatridia”:

Entre les precises línies dels mapes polítics, es dibuixa una realitat fragmentada i desafiadora: l'existència d'aquells que manquen d'un lloc al qual anomenar llar.

Segons l'article 15 de *La Declaració Universal dels Drets Humans* (d'ara endavant, DUDH), tota persona té dret a una nacionalitat. No obstant això, en l'actualitat, més de 4.4 milions d'individus manquen d'ella. Aquests subjectes són considerats “apàtrides”, cosa que significa

que no són reconeguts com a nacionals per cap estat conforme a la seva legislació.

Sent això evidentment contradictori, sorgeix de manera inevitable la següent pregunta: Com pot ser possible l'existència d'aquest fenomen?

Buscar una causa concreta per a explicar la apatridia no és tasca senzilla, donada la complexitat de tecnicismes normatius tant a nivell nacional com internacional. Encara que el dret a tenir reconeixement legal d'almenys un estat existeix, aquests no tenen una obligació absoluta d'atorgar la nacionalitat de manera automàtica o a totes les persones que la sol·licitin. No obstant això, estan vinculats per la prohibició establerta en l'article 15.2 de la DUDH, que impedeix la privació arbitrària de la nacionalitat i del dret a canviar de nacionalitat. Això queda reforçat en la *Convenció per a Reduir els Casos d'Apatridia* de 1961, la qual en el seu article 8.1 estipula que “els Estats contractants no privaran de la seva nacionalitat a una persona si aquesta

privació ha de convertir-la en apàtrida” (encara que amb unes certes excepcions).

A trets generals, són diversos els motius pels quals una persona pot néixer o esdevenir apàtrida: buits legals, discriminació administrativa, la formació de nous estats o canvis a les fronteres, i la pèrdua de nacionalitat.

Ara bé, independentment de la seva causa, la apatridia té conseqüències alarmants. L'absència d'una nacionalitat definida impedeix gaudir de molts drets fonamentals, com l'accés a l'educació, la salut, la seguretat i la protecció diplomàtica. Aquesta situació de precarietat generalment comporta una marginalització gairebé total dins del sistema, creant així un cercle viciós difícil de trencar. A més, en països les legislacions dels quals únicament reconeixen el criteri de *ius sanguinis* per a l'adquisició de nacionalitat —atorgada als qui són fills d'almenys un progenitor amb nacionalitat— aquesta condició s'hereta, perpetuant el problema de generació en generació.

Donat tot l'anteriorment exposat, una cosa queda clara: existeix una necessitat urgent de prevenir i reduir la apatridia.

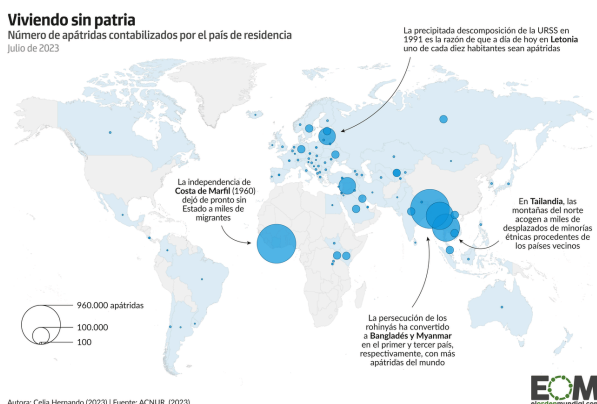
Apatridia en el sud-est asiàtic:

Si bé és cert que la apatridia és una realitat global, el sud-est asiàtic emergeix com una de les regions més severament impactades.

Dels cinc països amb major presència d'apatrides —Bangladés, Costa d'Ivori, Myanmar, Tailàndia i Letònia (en aquest ordre)—, tres d'ells es troben a Àsia, reflectint així la magnitud del problema en aquest continent.

La comunitat apàtrida més nombrosa està constituïda pels rohingya, una minoria ètnica musulmana assentada a Myanmar (antiga Birmània) des de fa segles. Malgrat això, se'ls ha privat de la seva nacionalitat des de 1982, en quedar exclosos de la llista de grups ètnics reconeguts que, segons la Llei de Ciutadania, adquireixen automàticament la ciutadania en néixer. No obstant això, la qüestió es va complicar encara més quan, a l'agost de 2017, les forces de seguretat de Myanmar van iniciar una violenta campanya de persecució, forçant l'èxode de més de 700.000 persones cap a Bangladés, on van buscar asil principalment en camps de refugiats.

D'igual manera, a les regions muntanyenques i frontereres del nord de Tailàndia, més de mig milió d'individus sofreixen les conseqüències de la apatridia. Els *chao khao*, també coneguts com les tribus dels turons, són minories ètniques indígenes que van quedar fora dels processos de nacionalització a causa de la demarcació de fronteres en 1904 i a diverses regulacions jurisdiccionals del país. A més de les tribus dels turons, Tailàndia també alberga una significativa presència rohingya.

Més enllà dels esmentats, existeixen altres grups apàtrides repartits pel continent. No obstant això, la veritable magnitud del problema és difícil de determinar a causa de l'escassetat de dades disponibles en uns certs països. És important destacar que la vasta majoria dels països asiàtics no són signataris de *La Convenció sobre l'Estatut dels Apàtrides* de 1954, ja que solament hi ha 91.

Afortunadament, els significatius esforços per a mitigar la apatridia estan donant resultats positius, la qual cosa resulta en una major protecció dels drets humans. Aquest progrés s'explica en part pel continu procés de flexibilització dels principis de sobirania estatal i no intervenció en els assumptes interns dels països asiàtics. Prova d'això és *La Declaració de Drets Humans de l'ASEAN*, adoptada en 2012, que fusiona els drets consagrats en la DUDH juntament amb els valors asiàtics.

Protecció de les Nacions Unides

A nivell mundial, l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (d'ara endavant, ACNUR) exerceix un paper crucial en la lluita contra la apatridia.

La seva missió consisteix a brindar assistència a les persones apàtrides, garantint un conjunt bàsic de drets i ajudant-los a obtenir una nacionalitat. A més, treballa en estreta col·laboració amb governs i organitzacions no governamentals per a erradicar i prevenir aquesta problemàtica.

En línia amb l'anterior, van anar dos les convencions que es van adoptar per les Nacions Unides en relació amb la matèria en qüestió. La primera d'elles, de 1954, és *La Convenció sobre l'Estatut de les persones Apàtrides*, en la qual es va establir el marc legal internacional per a abordar aquest fenomen. D'altra banda, *La Convenció per a Reduir els Casos d'Apatriada* de 1961 dictamina les normes per a la concessió i la no retirada de la nacionalitat. Amb tot, la seva efectivitat no és absoluta, atès que molts països no les han ratificat.

Per a impulsar la seva labor, ACNUR va llançar la campanya #IBelong en 2014 com a part del *Pla d'Acció Mundial 2014 - 2024 per a Acabar amb la Apatridia*, que pretenia eliminar la apatridia en una dècada. Si bé és cert que gràcies a ella s'han aconseguit valuosos assoliments, com l'augment en el nombre d'estats parteix de les convencions, encara queda molt camí per recórrer per a assegurar la plena protecció del dret consagrat en l'article 15 de la DUDH.

Protecció a nivell europeu

A Europa, la protecció de les persones apàtrides es gestiona a través d'una varietat de procediments, que poden ser establerts específicament per cada estat o mitjançant procediments estandarditzats.

Ara bé, centrant-se únicament en l'àmbit del Consell d'Europa, organització intergovernamental de la qual formen part 46 estats europeus, destaca el Tribunal Europeu de Drets Humans (d'ara endavant, TEDH) com a garant del *Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans* (d'ara endavant, CEDH). Davant ell es presenten demandes interposades per persones físiques, organitzacions no governamentals o grups de particulars que es considerin víctimes d'una violació dels drets consagrats pel CEDH i les seves resolucions tenen caràcter obligatori i vinculant.

Una sentència rellevant sobre apatridia resolta pel TEDH és el Cas Kurić i Altres v. Eslovènia. D'acord amb els antecedents de fet, un grup de vuit denunciants, antics ciutadans de la República Federal Socialista de Iugoslàvia, van ser eliminats dels registres de residència permanent per no haver sol·licitat la nacionalitat eslovena abans de la data límit

imposada. Aquesta situació d'apatridia de facto els va impedir obtenir serveis essencials, afectant greument la seva vida privada i familiar. A més, el seu dret a la tutela judicial efectiva va ser vulnerat, al no poder accedir a la justícia ni obtenir una resolució legalment fonamentada. Aquestes condicions de vida, clarament discriminatòries, van portar al TEDH a subratllar la gravetat de l'escenari que enfronten les persones apàtrides i la urgent necessitat d'implementar mesures legals eficients per a resoldre aquesta situació.

Conclusions

És innegable que el fenomen de la apatridia planteja grans desafiaments a escala global que han de ser abordats immediatament, però els avanços cap a la seva erradicació donen motius per a l'optimisme. Al cap i a la fi, i com va dir Thomas Woodrow Wilson, vint-i-vuitè president dels Estats Units d'Amèrica: “Som ciutadans del món. La tragèdia dels nostres temps és que no ho sabem”.

Sara Yebra Gaya,
estudiant de doble grau de
Dret i ADE
en Universitat Pompeu Fabra.

Referències:

Casanovas, O., & J. Rodrigo, Á. (s. f.). *Compendio de Derecho Internacional Público* (11.ª ed.).

UNHCR - The UN Refugee Agency. (s. f.). *Stateless people* | UNHCR. UNHCR.

<https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-protect/stateless-people>

Robiz. (s. f.). *World Stateless Stateless persons in Asia and the Pacific*.

<https://worldstateless.org/continents/asia/stateless-persons-in-asia-and-the-pacific#:~:text=The%20Rohingya%20are%20widely%20regarded,shares%20a%20border%20with%20Bangladesh>.

UNHCR and government representatives meeting enhances efforts to end statelessness in

Central Asia - UNHCR Central Asia. (s. f.). UNHCR Central Asia.

<https://www.unhcr.org/centralasia/en/21287-unhcr-and-government-representatives-meeting-enhances-efforts-to-end-statelessness-in-central-asia.html>

Reyes, A. (2018). Apàtrides, refugiats i apàtrides refugiats. En *irla.cat*.

https://irla.cat/wp-content/uploads/2018/10/Eines32_explorador.pdf

¿Es posible Carecer de Nacionalidad? Los Apátridas. (s. f.).

<https://www.mjusticia.gob.es/ca/ciudadania/nacionalidad/que-es-nacionalidad/posible-carecer-nacionalidad>

» *Global Action Plan to End Statelessness: 2014 – 2024*. (s. f.).

<https://www.unhcr.org/ibelong/global-action-plan-2014-2024/>

ACNUR España -. (s. f.). *Apátridas* | *ACNUR España*. ACNUR España.

<https://www.acnur.org/es-es/apatridas>

Publicat per:

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**
United Nations Association of Spain

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors